BİR BAŞKA SEVDA

“YILLARDIR görülmeyen bir dayı, hala olur hani. Rüyalarınıza girer, yüzlerini hayal meyal hatırlarsınız. Görmek, kavuşmak için can atarsınız. Kim bilir, hangi sebeplerle çok uzaklara gitmişlerdir ve hangi şartlardan bilinmez, bir türlü gelememişlerdir sizi görmek için. Siz yollarını gözlersiniz. Halam, dayım diye sarılmayı ümit edersiniz. Seslerini duymak, onlara güvenmek, inanmak istersiniz. Yeni yeni senaryolar kurarsınız kavuşma sahneleriyle dolu. İçinizi heyecan kaplar. Kavuşmanın kendisinden daha çok mutlu olursunuz senaryolarınızda. Gerçek de böyle olsa diye iç geçirirsiniz.

Sonra sorulur takılır kafanıza: Yaşadıkları yerde mutlular mı? Bizim onları özlediğimiz kadar onlar da bizi özlüyorlar mı? Yoksa bizi unutmuşlar mıdır? Dertleri var mıdır?

Mavili, pembeli senaryolara griler, siyahlar düşmeye başlar.

Ah! O ümit yok mu? Sizi grilerin, siyahların içinden alır, yeniden maviliklerin, pembeliklerin içine atıverir. Sorularınızın üstüne de toprak serpilir. Ümit varken, soru işaretinin yeri olur mu hiç! Özlenen halayı ve dayıyı muhayyilenizden çıkarmaya hakkınız yoktur. Onları düşünmek, kavuşmaktan daha güzeldir. Kavuşmak, senaryoların bitmesi olmaz mı?”

Kırmızı bir kamyonla, Çiçekdağı’nın yokuş fakat asfalt yolunu ağır ağır tırmanırken bunları düşünüyorum. Bu yol, bizi size ulaştırdığında, senaryolarım bitecek mi diye soruyorum kendime.

Sanki halamı, dayımı görmeye gidiyormuşum gibi bir his var içimde. Canımızdan kanımızdan birileri. Onları şimdiye kadar hiç görmedim. Ama öyle çok düşündüm ki! Öyle çok sevdim ki! İçim dopdolu. Yüreğim çarpıyor. Bir kuş olup uçamadığıma, şu yokuşları alt edemediğime hayıflanıyorum.

Çok mu büyütüyorum acaba diyorum. Fakat içimi, grilerin ve siyahların doldurmasını istemiyorum.

Eşim, kamyon sürücüsüne:

— Siz, Devlet Üretme Çiftliği'ndeki Türkmenleri gördünüz mü? diye soruyor.

Sürücü, tipik kara yağız bir Orta Anadolu delikanlısı. Titrek ve temkinli bir sesle:

— Orda Afganlar var. Devlet getirdi, diyor. Sonra da, oraya kamyonuyla iki üç defa kömür götürdüğünü ve dillerinin anlaşılmadığını ilâve ediyor. O anda, içime bir ateş düşüyor. Damarlarımda sabırsızlık atıyor.

— Afgan değil onlar, Türk! diye atılıyorum.

Delikanlı, başını yol doğrultusundan ayırmadan şaşkın sorulu gözlerle bana bakıyor. Sonra:

— Afgan mı, Türk mü orasını ben bilmem, diyor.

Kamyonun içi, sessizliğe gömülüyor. Tekerlekler yokuşla mücadelede. Üçümüz de düşüncelere dalıyoruz. Kamyonun camlarına yağmur damlaları düşüyor. Çiçekdağı'nın yolları, baharın yeşilliklerine uyanıyor. Gök, koyu gri. Yağmur damlaları sıklaşıyor. Buram buram toprak kokusu burnumuzu dolduruyor.

İçimde serzeniş. Sürücüye kırılmış gibiyim. Senin de ortaokulda veya üniversitede birer Ahmet Hoca'n olsaydı, böyle olmazdı diyorum. Ortaokulda, sosyal bilgiler hocamın, yeryüzünde Türklerin yayıldığı bölgeleri anlatışı ve bizim bunları ezbere bilişimiz geliyor aklıma. Buutlarını

yeni yeni bulmaya çalışan genç bir kalpte, "Ta Çin'e kadar Türkçe konuşularak gidilebilir." sadaları. Hiçbir şeyle ölçülemeyecek Türklük ve Türk dili sevgisi. Yaşları on dördü geçmeyen arkadaşlarla, akla hayale gelmeyen teoriler, senaryolar. Ve yıllarca yürekten silinmeyen merak, özlem, kavuşma isteği.

Delikanlıya bakıyorum. Düşüncelerimden habersiz. Zihninde kim bilir hangi arabesk şarkının meyhane kokan, ümitsizlik dolu, kırık dökük nağmeleri var. Ümitlerimin, sevgilerimin birazını ona verebilseydim…

Delikanlıyı unutuyorum. Yeniden onları düşünmeye başlıyorum: Size ulaşmama az kaldı. Yirmi, yirmi beş dakika sonra, senaryolarımın gerçek çekimine başlayacağız. Sizlerle beraber olmamın, oturmamın, konuşmamın benim için ne kadar önemli olduğunu bir bilseniz. Sizin hissettiklerinizi hissetmek, dertlerinize, mutluluklarınıza ortak olmak istiyorum kabul ederseniz…

— Devlet Üretme Çiftliği, şu karşıda görünen yeşillik yer, diyor delikanlı.

Yüzümü sizin rüzgârınız serinletiyor. Beş dakika sonra, karakolun önünde kamyondan iniyoruz. Delikanlıyla vedalaşıyoruz. Karakolun kasalı, küçük arabası bizi Devlet Üretme Çiftliği'nin içinde bırakıyor. Yağmur devam ediyor. Birkaç kişi niçin geldiğimizi soruyor. Türkmenlerle görüşmek istediğimizi söylüyoruz. "Siz Molla Şahan ile görüşün" diyorlar. Bizi bir ilkokul binasına doğru götürüyorlar. Ağaçlar ve sarmaşıklarla çevrilmiş her tarafı. Ve duvarda kocaman bir "Ne mutlu Türküm diyene" sözü. Ne mutlu, diyorum. Yeniden heyecanlanıyorum. Kapıda biraz bekliyoruz. Küçük küçük çocuklar, hayret ve merak dolu gözlerle bizi süzüyorlar. Birkaçı tebessümlerini gizlemiyor. Kara gözlerinde, ta uzaklardan getirilmiş kıvılcımlar var. Başla-

rındaki işlemeleri fesleri, küçücük yelekleri, hiç değişikliğe uğramamış don ve gömlekleri bu kıvılcımlardan bir tutam çiçek sanki.

Molla Şahan, çoktan yanımıza gelmiş. Seyrek sakalını eliyle sıvazlıyor. Hoş geldiniz deyip, iki eliyle merhabalaşıyor. "Buyurun içeri girelim" diyor. İlkokula giriyoruz. Suntalarla bölünmüş odaların önünden geçiyoruz. Kapılarda aile reislerinin adları ve soyadları yazılı. Molla Şahan Oğuz yazılı kapıdan giriyoruz. Beyaz örtülü bir masa. Bitiştirilmiş iki ranza. Buzdolabı ve yanında küçük bir raf. Beyaz örtülerden yayılan huzur, içimize doluyor. Ranzaların yanındaki duvarda, Molla Şahan'ın olması muhtemel krem renkli temiz ve ütülü kıyafet, beni bayram sabahlarına götürüyor. "Buyurun oturun" diyerek sandalyeleri gösteriyor Molla Şahan. Oturuyoruz. Evimdeymişim gibi hissediyorum. Bu anı demlemek, dakikaları ağır ağır çekmek istiyorum. Molla Şahan dikkatle bize bakıyor. Yanakları al al olmuş. Yüzü öylesine nurlu, bakışları öylesine ışıklı ki, sürekli bakmaktan kendimi alamıyorum. Sonra, bir hataya düşerim, gönlünü kırarım diye korkuyorum. Bir şeyleri yıkmamaya çalışarak, yavaş yavaş anlatmaya başlıyorum. Türkmence üzerine çalıştığımı, tez yapacağımı, tez yapabilmem için de onların konuşmalarını banda alacağımı söylüyorum. Türkiye Türkçesine hemen uyum sağlamışlar. Ama bana gerekli olanın, geldikleri yerdeki gibi konuşmak olduğunu anlatıyorum. Molla Şahan "Öz Türkîmiz mi?" diyor. Yeniden heyecanlanıyorum. Türkeli'nden esen yeller gibi öz Türkî… "Anlatırız" diyor.

Odaya pek çok kişi girip çıkıyor. Hepsiyle merhabalaşıyoruz. Hâl hatır soruyoruz. Bu arada, niçin geldiğimizi üst üste tekrar etmek mecburiyetinde kalıyorum.

Molla Şahan konuşmaya başlıyor. Konuşma uzadıkça biz de bulunduğumuz mekândan uzaklaşıp Molla Şahan'ın yaşadığı, mücadele ettiği, güçlüklerle karşılaştığı yerlere gidiyoruz. Onun gözlerinde ıslaklık var; bizim gözlerimizde de.

Yıllarca görüşemediğimiz insanlarla, birkaç saat içinde hemhâl olmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Senaryolarım bu kadar güçlü değildi diye kızıyorum. Gerçeğin kendisi daha güzelmiş, hiç bitmesin bu anlar diyorum.

Gündüz ikiden gece on ikiye kadar hep dinliyoruz. Ara sıra sorular soruyoruz. Bu defa biz, Türkiye Türkçesini unutmuş gibiyiz. Ertesi sabah yeniden dinlemeye başlıyoruz. Dinlerken, Hacı Muhammed Murad'dan duyduğum bir cümle beni şaşkına çeviriyor:

"Depemiz asumana değençe hoş bolduk!"[1]

Bu bir şiir, diyorum. Asuman kelimesinin ise o meşhur şiir dışında hiç bu kadar güzel söylendiğini, kullanıldığını hatırlamıyorum. Altmış sekiz yaşında, mektep medrese görmemiş Hacı Muhammed Murad, bundan böyle "asuman" kelimesiyle gönlüme yerleşmiş olacak. Memnuniyetin ve hoşnutluğun böyle güzel ifadesini ise kolay kolay bulamayacağım.

Kelimeler, cümleler bizi düğünlere, at oyunlarına, atalar sözlerine, fıkralara, çöllere, ormanlara ve hatıralara götürüyor. Kâh kahkahalarımızı tutamıyor, kâh alnımızı kırıştırıyoruz, kâh heyecanlanıyor, kâh tebessüm ediyoruz.

Ve yüreğimizin yarısını bırakarak oradan ayrılıyoruz.

Ders anlatırken ilk beş on dakika kendimi, daha doğrusu dilimi toparlayamıyorum. Öğrencilerim yüzüme ba-

---

[1] Başımız göğe değecekmiş gibi hoş olduk.

kıyorlar sorulu sorulu. Niye konuşamadığımı, kelimeleri niye bir araya getiremediğimi merak ediyorlar.

Onların gözlerinde, kamyon sürücüsünü görür gibi oluyorum. "Afgan, mı Türk mü" deyişini hatırlıyorum. "Beni ilgilendirmez" der gibi bir şey bu.

Öğrencilerime dönüyorum. Türk dilinin konuşulduğu bölgeleri bir daha tekrar edelim diyorum, her biri bir sıradan atılıyor, koro hâlinde söylüyoruz. Delikanlı, var sen arabeske sevdalan, bizim sevdalan, bizim sevdamız bambaşka bir sevda… diyorum içimden.

Gerçeğin, senaryolarımdan daha güzel olması ve yıllardır beklediğim dostluk beni "Asumana değençe" hoş ediyor.

BİR DEMET KASIMPATI

İLKOKUL birinci sınıfa yeni başlamış bir çocuktum. Çevreme karşı ilgim oldukça fazlaydı. Duyduklarımı, gördüklerimi aklımda iyi tutardım. Evde bir şey aransa, konulduğu yeri hemen söylerdim. Bize gelen misafirlerin, evlerine gittiğimiz ahbapların evlerini, eşyalarının dizilişlerini, kıyafetlerini, konuşma tarzlarını ayrıntılarıyla bilirdim. Aynur Teyze'nin kocası Mehmet Bey'i nasıl hiçe saydığını, Dinarlıların Gülsüm Teyze'nin neden gözyaşı döktüğünü anlar gibi olur, bir şeyler sezerdim. Bunlar, çocukluk ruhuma çok tesir eden şeylerdi. Ama bunlardan çok daha mühim olan, birinci sınıfta olduğum sürece zihnimi dolduran bir çeşit tutkum vardı: Büyükanneme gitmek ve saatlerce orada kalmak. O zamanlar büyük dedem de sağdı. İkisi de çok yaşlıydılar. Annem, beni de alıp sık sık gider, evi temizler, yemeklerini yapardı. Evin dört odası vardı. Bir oda, mutfak olarak kullanılırdı. İşte mutfak gibi kullanılan bu odaya idi benim tutkunluğum.

Ne odanın yağlı tahtaları, ne çatlak duvarları, ne de kalaysız kapları ilgilendiriyordu beni. Otuz santimlik, sırtı aralıksız küçük iskemleyle ulaştığım abdestlik penceresineydi tutkunluğum. Annemin bir an önce işini bitirmesini bekler, iskemleye çıkar ve dirseklerime dayanarak pencerenin ötesindeki hayatı seyretmeye başlardım. Koyu yeşil çam ağaçlarının içinde, çok geniş bir duvarla çevrilmiş kocaman bir binaydı seyrettiğim. O zaman, bu bina bana olduğundan çok daha büyük, azametli bir şekilde görünürdü. Binayı çevreleyen duvarların üstü dört-beş sıra dikenli telle örülmüştü. Binanın dışı koyu gri büyük taşlardandı. Taşların birleşme yerlerinde beyaz kireç çizgiler vardı. Bu

gri-beyazlık bana hep kaplumbağaları hatırlatırdı. Geniş bahçede dokuz on tane çam ağacı, bunların altında da tahta banklar yer almıştı. Banklarda, o zaman ilçemizde tek olan bankanın adı yazılıydı. Bahçe, çok temiz ve bakımlıydı. Temiz bahçede, bazen iki üç bazen de yedi sekiz kişi birden dolaşır, bir uçtan öbür uca gider gelirlerdi.

Önceleri bu insanların, bu bahçede ve bu binada ne yaptıklarını anlayamamıştım. Çok merak ediyordum. Neden yedi sekiz kişi bir aradaydı. Bu muammayı birinci sınıfın yarısına kadar çözemedim. Okumayı daha sökmemiştim. Binanın giriş kapısının üstünde yazılar vardı.

Bu yazıları okuyamıyordum. Ama kapının üstündeki yazılarla, gelip giden bu insanlar arasında mutlaka bir bağlantı olmalıydı. Dolaşırlarken huzurlu görünmüyorlardı. Bazılarının adımlarını saymıştım. Hep aynı yerde ve aynı sayıda hızla dönüş yapıyorlar, bazen çok hızlı, bazen aheste yürüyorlardı. Ama hiçbir şekilde çevreye bakmıyorlar, gözlerini uzaklara dikmiyorlardı. Başları hep öndeydi. Benim bulunduğum pencereye bakmalarını, başlarını kaldırmalarını istiyordum. Onlar, bir defacık olsun bakmayı akıl etmiyorlardı. Bana bakarlarsa ne olacaktı? Kendilerini seyrettiğimi anlamaları neyi değiştirecekti? Bunu bilmiyordum. Sabırla onları seyrediyordum.

Büyükannemde kaldığımız günlerin büyük bölümünü kollarım uyuşmuş, gözlerim yorulmuş hâlde geçiriyordum. Kafamda bir sürü soru birikiyor, cevap bulamıyordum. İçlerinden bazıları çok gençti. Bir kısmı orta yaşın üstündeydi. Birkaçının elinde de tespih olur, sallar dururlardı. Seyirlerim esnasında bina bende, yere yıkılmış kalmış ağır bir deve veya çok kocaman bir kaplumbağa hissi uyandırırdı. Sanki ağrısı var da yerinden kalkamıyormuş gibi gelirdi. Bahçede dolaşan insanlar da belki onu tedavi etmeye çalışıyorlardı. Fakat tedavi etmek isteyen insanlar-

da bir telâş bir koşuşturma olurdu. Bunlarda telâşın, heyecanın zerresi yoktu. Böyle düşünürken, gözlerim çamların koyu yeşiline dalar, bahçedeki insanları tâ uzaklarda çam ağaçlarının tepelerinde görür gibi olurdum. Seyretme işi uzadıkça, onların o bahçeden ve binadan çıkmalarını isterdim. Ama oradan ayrılacaklarını düşündükçe içimi bir burukluk kaplardı.

Kurduğum düşünceler ve seyirlerim beni onlarla konuşma arzusuna itiyordu. Nasıl konuşacaktım? Kesinlikle duvarın dışında görmedim onları. Hep içerideydiler. Bir gün çok garip bir şey oldu:

Bahçedeki çam ağaçlarında birkaç gömlek kuruyordu. Anlaşılan çamaşır da yıkıyorlardı. Sert bir sonbahar rüzgârı, gömlekleri çamların dallarından alıp, büyükannemin duvarına kondurdu. Rüzgâr, dileğimi duymuş, bana yardım ediyordu. Birkaç kişi bahçede koşuştu ama dikenli tellerde kala kaldılar. Daha sonra binanın içine girip çıkanlar oldu. En sonunda bir tanesi, dikenli tellerden duvara geçip, duvardan yere atladı ve büyükannemin duvarına yöneldi. Ben ayağım altındaki iskemleyi devirip

koşarak aşağı indim. Amacım gömlekleri almaya geleni daha yakından görmek, onunla bir kelimecik olsun konuşmaktı. Büyükannemin duvarına yaklaştığımda o da gömlekleri alıyordu. Tam o sırada büyükannemin diktiği kasımpatılar ilişti gözüme. Açık eflatûn renklilerden birkaç dal koparıp duvara tırmanarak, gitmek üzere olan adama uzattım:

— Amca, bu çiçekleri alır mısınız?

Adam şaşırdı, döndü. Öylesine güven veren bir bakışı vardı ki. Babamın, dayımın, amcamın bakışı gibi. Dudakları kımıldadı, sonra:

— Adın ne senin?

— Ayşe.

— Sağol Ayşecik, dedi ve uzattığım çiçekleri alıp gitti.

Duvardan onun gidişini, çiçekleri arkadaşlarına verip eliyle beni göstermesini seyrettim. Sonra bana el salladı. İçim içime sığmıyordu. Karşıdaki amcalardan birini yakından görmüş ve ona çiçek vermiştim.

Koşa koşa yukarıya çıktım. Sedirde oturan büyükannemin ellerine sarılarak:

— Büyükanne, karşı bahçedeki amcalara çiçek verdim! diye heyecanla bağırdım. Büyükannem şaşırdı.

— Ne, mahpuslara mı hı, onlarla mı konuştun hı? Aman Yarabbim! diye bir çığlık attı.

Şaşmış kalmıştım. Mahpus da ne oluyordu. Alt tarafı bir amcaya bir demet kasımpatı vermiştim.

Büyükannem hemen annemi çağırdı ve suçumu söyledi. Annem, orada bulunanların hırsız veya adam öldüren kişiler olduğunu, bir daha onlarla konuşmamam gerektiğini söyledi.

Sırça sarayın yerle bir olması ne demektir bilir misiniz? İşte o gün, bütün sorularım, hayallerim, düşüncelerim yerle bir oldu. Beni artık küçük iskemlenin üstüne çıkarmıyorlardı. Pencerenin ötesindeki hayatı göremiyor, bahçede dahi dolaşamıyordum.

Bir gün anneme:

— Mahpus nedir anne? dedim.

— Suçu olup da bu suçun cezasını çekene mahpus denir.

— Suç nedir peki anne?

— Suç; hırsızlık yapmak, adam öldürmek, küçük kızları kaçırmaktır, dedi annem.

Suç kelimesini düşünüyordum. Bir de "Sağ ol!"u. Ona çiçek vermiştim. O da bana "Sağ ol Ayşecik!" demişti. Rüyamda binlerce kasımpatı, ortasında kocaman bir "Sağ ol"

görüyordum hep. "Sağ ol"un yerini daha sonra "suç" alıyor, çiçekler kıpırdanıyor, bir türlü "suç"un altından çıkamıyorlardı. Günlerce bu rüyalarla uyandım.

Birinci dönemin sonuna yaklaşırken, okumayı sökmemle birlikte muamma da çözüldü. Kaplumbağaya benzer binanın kapısının üstünde "Ceza ve Tevkif Evi" yazıyordu. Soğuk, renksiz yazıları ilk okuyuşumdan sonra bir daha okuyamadım. Amcaları da hiç görmedim. Yalnız bir demet kasımpatı ve bir "Sağ ol" zihnimde hep canlı kaldı.

Aradan yıllar geçti. Çocukluğumda inşa edilmiş duygularımın, hayallerimin ve umutlarımın üstünde büyüdüm. Çok sevdiğim gönül dostlarım oldu. Boğazımızın birlikte düğümlendiği, gözlerimizin birlikte yaşardığı arkadaşlarım oldu. Cemal amcam, Hasan ağabeyim, Hatice ablam oldu.

Şimdi kimi toprak altında. Kimi kaplumbağa binanın içinde. Artık bahçeye çıkmak yok. Gömlekleri dışarı asmak yasak. En kötüsü bir demet kasımpatı uzatamıyorum. Ve bir "Sağ ol" duyamıyorum.

Gözlerim, sırça sarayıma dalarsa, sisli bir ses duyuyorum:

— Suç nedir anne?